

Asia: VN/33727/2023

## **Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä laiksi ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilusta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi**

### Lausunnonantajan lausunto

#### **Yleisiä huomioita esitysluonnoksesta**

Pidämme hyvänä asiana, että hallituksen esityksessä on nostettu esiin periaate huolehtia huoltovarmuuskriittisten alojen koulutuksen turvaamisesta, mikä on hallitusohjelman mukainen kirjaus. Luonnonvara-ala, sisältäen myös hevosalouden osana monimuotoista maataloutta, on yksi tärkeimmistä huoltovarmuuteen vaikuttavista aloista. Kuitenkin tässä samaisessa esityksessä ollaan nyt leikkaamassa kaikkien luonnonvara-alan koulutusten rahoitusta lähes kolmanneksella nykyisestä.

Esitämme huolestamme hallituksen esityksen hevosalouden ammatillisen koulutuksen edellytyksiin. Alan koulutuksessa välttämättömät oppimisympäristöt eivät ole välttämättä kustannuksiltaan kirjattu oikein ja tämä tulee korjata ennen korikertoimien uudistusta varmistaen, että perustiedot ovat vertailukelpoisia ja luotettavia. Dramaattisinta on, että esityksessä luonnonvara-alan perustutkintojen kustannuskorja laskettaisiin merkittävästi nykyisestä. Tämä johtaa rahoituksen noin vähintään 27 prosentin alenemaan. Tämä on alan oppilaitoksille kestäväntöntä.

Runsa viidesosa kaikista maatalousyrittäjistä Suomessa saa tulonsa pelkästään maataloudesta. Monialaiset maatilat -tilastoinnin mukaan monialaisten, muuta yritystoimintaa harjoittavien tilojen osuus kaikista tiloista oli noin 32 %, jossa hevosaloudella on merkittävä rooli. Hevosalan suorat ostot kotimaiselta maataloudelta (46 M €/vuosi) tukevat maan huoltovarmuutta. MTK:n Hevosbarometrin (2024, n=266) mukaan hevosaloista liki 57 % harjoittaa maataloutta, mikä osoittaa hevosalouden ja maatalouden kiistattoman yhteyden. Noin puolet hankkii karkearehua ostopalveluna. Useimmat yritykset ovat pieniä tai keskisuuria.

Hippoloksen alkuvuonna 2024 hevosalan yrityksille (n=78) toteuttaman kyselyn mukaan yli 40 % vastaajista on kokenut työvoiman (esim. hevosenhoitajat, ratsastuksenohjaajat) saatavuudessa pulaa viimeisen kahden vuoden aikana. Alla mainittavan Hevosalan työvoiman nykytila -kyselyn

(2022) ohessa toteutetun hevosalan työnantajien haastattelututkimuksen mukaan oli tiedossa, että joissain yrityksissä on jouduttu vähentämään hevosmäärää työntekijäpulan vuoksi, ja muutamia yrityksiä oli lopettanut toimintansa samasta syystä. Joissain hevosalan yrittäjäpohjaisissa ammattiryhmissä, kuten ravivalmentajat ja kengittäjät, eläköityminen nopeutuu 5–10 vuoden sisällä. Maatilojen yhteydessä toimivien hevoskasvattajien tilanne vastaa viljelijöiden ikärakennetta (Uudistuva hevosala -artikkelikokoelma 2017). Luken Maatalous- ja puutarhayritysten rakenne -tilaston mukaan maatalous tarvitsee nuoria yrittäjiä. Jotta uusia yrittäjiä saadaan mukaan, on taustalla oltava kannustava ja ennakoitava toimintaympäristö.

Vipusen tietojen mukaan hevosalan perustutkinnon suorittaneet jatkavat työelämään ja/tai opiskelemaan, 2018–2022 aikajaksolla tarkasteltuna keskimäärin yli 80 % varmuudella. Vuonna 2022 YAMK-opinnäytteenä toteutetun Hevosalan työvoiman nykytila -selvityksen (n=138) mukaan perustutkinto-opiskelijoista 64 % aikoi jäädä hevosalan töihin valmistumisen jälkeen. Hevosalan perustutkinto mielletään selvityksen perusteella välietapiksi kohti jatko-opintoja, kyselyyn vastanneista hevosalan ammattitutkinto-opintoja suunnitteli 53 %. Osa hevosalalle kouluttautuneista jatkaa sote- ja kasvatusalalle ja yhdistää eri alojen ammattitaitonsa myöhemmin tarjoten hevosavusteisia palveluita (esim. fyysinen tai psyykinen kuntoutus, sosiaalipedagoginen hevostoiminta), joko yrittäjänä tai osana työtään.

Hevosalan AT- tai EAT- suorittaminen tukee työuria ja osaamista, lisää maaseudun monialaista yrittäjyyttä ja mahdollistaa yrittäjän pätevytyksen, hinnoittelun tarkistamisen ja palvelutarjonnan laajentamisen. Hevosalan AT- ja EAT-tutkintojen avulla pyritään varmistamaan yrittäjien ammattitaito, jossa eläimen hyvinvointi ja eettinen toiminta yritystoiminnassa ovat keskiössä. Hevosaloudessa ammattiravivalmentajan lisenssin saadakseen yrittäjällä on oltava hevosalan ammattitutkinto. Ratsastuskouluyrityksissä Suomen Ratsastajainliiton jäsentallistatukseen saamisen edellytys toiminnalle on ammatillinen pätevyys ja edellytys siitä, että min. 70 % ratsastustuntien ohjaamisesta vastaa hevosalan ammatillisen koulutuksen saanut henkilö.

Hevosalaan liittyvää osaamista tarvitaan oleellisesti hevosavusteisessa toiminnassa. Luken politiikkasuosituksen Eläinavusteisuus vastuullisesti käyttöön hyvinvointialueiden ja kuntien palveluihin (2022) mukaan ”Eläinavusteisessa työssä esimerkiksi ohjaaja, opettaja tai terapeutti ottaa eläimen mukaan työhönsä asiakkaan kasvatus-, hyvinvointi- tai kuntoutustavoitteen saavuttamiseksi. Sekä ohjaajalla että eläimellä on koulutus työhönsä. Ammatilliset eläinavusteiset palvelut voivat olla yhtenä keinona vastaamassa kasvaviin hyvinvointi- ja terveyshaasteisiin.” Hevosavusteisen toiminnan koulutusten pääsyvaatimuksina ovat ratsastusterapian osalta vahva hevosalan perusosaaminen ja hyvä perusratsastustaito sekä sosiaalipedagogisen hevostoiminnan osalta kokemus hevostoiminnasta. Näiden täytyminen edellyttää hevosalan ammatillisen koulutuksen saaneen ammattilaisen tarjoamana palveluna 1) säännöllistä ohjausta, sekä 2) toiminnassa käytettävien hevosten koulutusta turvallisen palvelun takaamiseksi. Lisäksi hevosavusteisia palveluita tarjoavat jatkokoulutautuvat osin myös hevosalan eri tutkinnoissa ja niiden osissa.

Uusi eläinten hyvinvointilaki (2024) on juuri tullut voimaan, ja lajikohtaiset asetukset ovat työn alla ja tulossa voimaan lähivuosina. Lain mukaan ”Ammattimaisesti tai muutoin laajassa mitassa eläimiä pitävällä on oltava soveltuva koulutus tai muilla keinoin saavutettu riittävä pätevyys tehtäviensä hoitamiseen. Eläinten pitäjän on huolehdittava, että eläimiä on hoitamassa riittävä määrä päteviä eläinten hoitajia.” Vaatimukset myös eläinten hyvinvoinnin osalta nousevat.

OPH:n Hevostalouden osaamistarpeet vuonna 2035 -kyselyn (2019, n=184) tulosten mukaan ammatilliseen koulutukseen on saatava lisää käytännön opetusta ja sisällöllisesti korostui uusi osaaminen, joka kiteytyi hevosten hyvinvointiin. Kaikki tämä edellyttää mahdollisuutta järjestää riittävän laadukasta, tietoperustaista hevostalouden koulutusta ajanmukaisissa oppimisympäristöissä.

Asetuksen myötä seuraavien vaikutusten takia on mahdollista, että kouluttautumismahdollisuudet tarjonnaltaan sekä koulutuksenjärjestäjien osalta sijainniltaan ja saavutettavuudeltaan heikkenevät merkittävästi. Tästä seuraavat negatiiviset vaikutukset yrittämisen edellytyksiin ja yrittäjien määrään toimialalla.

### **Ammatillisen koulutuksen kokeilua koskevat säädösehdotukset**

-

### **Rahoituksen uudistusta koskevat säädösehdotukset**

Hevostalouden perustutkinnon siirtäminen rahoituskoriin 3 aiheuttaisi vähintään 27 % leikkauksen rahoitukseen. Perusrahoituksen osuuden pienentyessä leikkaus on suurempi, jos kaikki opiskelijat eivät suorita tutkintoa ja osa on muita kuin ensimmäisen tutkinnon suorittajia. Näin suuri leikkaus vaarantaisi kriittisesti osaavan työvoiman saannin tulevaisuudessa. Siksi pidämme ehdottoman tärkeänä hevostalouden perustutkinnon rahoituksen säilymistä korissa 4, huomioiden sekä oppimisympäristöt että huoltovarmuuteen liittyvät seikat. Esityksessä ei ole myöskään millään tavalla perusteltu kustannuskorien muutosta.

Myös oppilaitosten kustannusten kohdentumisessa on tarkistettavaa, tilannetta ei ole syytä vähätellä. Ehdotettu rahoitusesitys on luonnonvara-alan koulutuksen kannalta vakava ja tulee toteutuessaan sulkemaan usean luonnonvara-alan toimipisteen, mikäli koulutusalan järjestäminen rasittaa organisaation taloutta, sillä mahdolliset päätökset lakkauttamisista tehdään paikallisella tasolla. Ohjeistuksessa ei ole huomioitu hevosalan erityisiä piirteitä, kuten infran tarvetta (tallit/pihatot, kentät, maneesit, harjoitusalueet, hevosten tarhat ja laitumet jne.) ja ympärivuotista henkilöstön tarvetta – eläimet pitää hoitaa joka päivä, olivatpa opiskelijat koululla tai eivät. Pidämme tärkeänä, että kustannusten oikea kohdistaminen tarkasteltaisiin perusteellisesti uudestaan ja oppilaitokset saisivat selkeämmät ohjeistukset. Lisäksi pyydämme huomioimaan, että kustannusten nousu on ollut viimeisen kahden vuoden aikana niin suurta, että vuoden 2022 laskelmat ovat auttamatta riittämättömiä säädöksen astuessa voimaan 1.1.2026.

Hevostalouden AT- ja EAT-tutkintoja ei ole mahdollista järjestää laadukkaina, jos ne jäävät koriin 1. Ne pitää ehdottomasti siirtää koriin 2, perusteena edellä mainitut kustannukset

oppimisympäristöissä. Lisäksi hevosalan oppilaitokset ovat pääsääntöisesti sisäoppilaitoksia, joten niihin kohdistuu myös majoituskorvauksen alennus, mikä on syytä perua.

#### **Oppimisen tukea ja erityistä tukea koskevat säädösehdotukset**

-

#### **Tilauuskoulutusta koskevat säädösehdotukset**

-

#### **Muut ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia koskevat säädösehdotukset**

-

#### **Asetusluonnokset**

-

#### **Muut kommentit**

Toivomme esityksen jatkovalmistelussa kiinnitettävän huomiota hevos- ja koko luonnonvara-alan sidosryhmien esiin nostamiin ongelmiin ja että lopullisessa hallituksen esityksessä huolehditaan luonnonvara-alan koulutuksen riittävästä ja oikeudenmukaisesta rahoituksesta sekä jatkuvuuden turvaamisesta.

Mattila Erja  
Hippolis - hevosalan osaamiskeskus ry